

Jocs per estimular la consciència fonològica

Educació infantil
i cicle inicial d'educació
primària

4. Consciència de síl·laba

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

Per què treballar la consciència fonològica?

A les aules d'educació infantil es fan un gran nombre d'activitats per augmentar la consciència lingüística de l'alumnat, tot utilitzant la llengua de forma significativa.

Sovint, cercant aquesta significativitat de les paraules, i del discurs en general, podem deixar una mica de banda la consciència dels fonemes. S'ha comprovat que un bon nivell de consciència fonològica a principis de primària esdevé un potent determinant en l'èxit que els alumnes poden tenir en l'aprenentatge de la lectura.

Us fem a mans un programa d'activitats, seqüenciades de menor a major complexitat, pensades per treballar en forma de jocs la consciència fonològica de l'alumnat de segon cicle d'educació infantil i principis de l'educació primària.

Aquest programa engloba des de la consciència dels sons que ens envolten fins a la noció i l'ordenació de la frase.

Metodològicament, s'ha de concebre com un programa on els reptes fonològics es presenten de forma gradual i on les noves activitats es poden fer en base al que prèviament s'ha introduït i practicat.

Totes les sessions han de ser breus, però constants, i han de seguir l'ordre en què estan presentades.

Aquest programa de jocs ha de divertir els nens, i, a més, mantenir el seu interès i facilitar-los, amb materials que els agradin, que puguin recordar, pensar i repetir allò que han treballat, i que el que aprenguin, pugin generalitzar-ho més enllà del context immediat d'aprenentatge i malgrat el pas del temps.

El recull és una adaptació al català del programa "Phonemics Wareness in Young Children", de Marylin J. Adams, Barbara R. Foorman, Ingvar Lundeborg i Terri Beeler.

Aquesta adaptació l'ha fet l'Enriqueta Garriga i forma part d'una llicència d'estudis del Departament d'Ensenyament de la Generalitat.

Seqüència d'activitats:

1. Jocs d'escoltar	5. Sons inicials i finals
2. Rimes	6. Fonemes
3. Paraules i frases	7. Introducció a les lletres i lletrejar
4. Consciència de síl·laba	

Consciència de síl·laba

Una vegada els alumnes tenen establert que les frases estan formades per paraules, és el moment d'introduir-los en la idea que les paraules, elles mateixes, estan formades per cadenes d'unitats més petites, les síl·labes.

Donat que, a diferència de les paraules, les síl·labes no tenen significat, és poc probable que els nens les hagin percebut o hi hagin pensat abans. Per tant, cal que les successives síl·labes de la llengua parlada siguin tant escoltades com sentides: són el so de cada emissió de veu corresponent a un cicle complet d'obrir i tancar la boca. Molts infants troben els jocs amb síl·labes prou difícils i interessants però, alhora també senzills per arribar a fer-los. Tot i així, donat que la consciència de síl·laba és un pas important en el desenvolupament de la consciència dels fonemes, caldrà que el docent no perdi de vista aquells infants que trobin aquest aprenentatge difícil per donar-los un ajut extra si el necessiten.

L'existència i la naturalesa de les síl·labes s'introdueix fent que els infants piquin i comptin el nombre de pulsacions del seus propis noms. Per estendre, després, aquest aprenentatge a una varietat de diferents paraules. Cal reforçar i enriquir el concepte de síl·laba en els infants; per exemple, telèfon esdevé *te-lè-fo-n* en el procés d'anàlisi. El joc avança des de l'anàlisi a la síntesi, de manera que el nen aprengui a ajuntar i a reconèixer paraules donant la seqüència de les síl·labes separades: per exemple, *te-lè-fo-n*, en el procés de síntesi, ara esdevé telèfon.

Abans de començar les activitats, cal tenir en compte alguns advertiments. Primer, assegureu-vos que per a tots els infants són familiars les paraules que utilitzeu en els jocs, perquè per a ells seria molt difícil recordar els sons d'una paraula desconeguda. Segon, al llarg d'aquests jocs, les síl·labes cal que siguin enunciades de forma clara i discriminable. Tercer, els nens cal que es desenvolupin en un nivell confortable tant quan analitzin les paraules per separar-les en síl·labes com quan sintetitzin paraules a partir de les síl·labes separades. Encara que aquest capítol ordena els jocs d'una forma determinada, els primers centrats en les activitats d'anàlisi i els darrers en les de síntesi, tots els jocs poden ser utilitzats en qualsevol ordre si es volen repetir.

Jocs de consciència fonològica

Tipologia d'activitats: Consciència de síl·laba

Activitat: "Picant" noms

	<p>Objectiu Introduir els nens en la naturalesa de les síl·labes iniciant-los a picar i comptar les síl·labes del seus propis noms.</p>
	<p>Activitat Quan s'introdueixi per primera vegada aquesta activitat, modelex-la utilitzant diversos noms de llargària contrastada. Pronuncieu el primer nom d'un dels infants de la classe, síl·laba per síl·laba i picant de mans en cadascuna d'elles abans d'invitar-los a dir i a picar tot el nom amb vosaltres. Després que s'hagi picat cada nom, pregunteu "Quantes síl·labes heu sentit?". Un cop els nens ho hagin après, demaneu que cada nen piqui i compti el nombre de síl·labes del seu nom. No oblideu tampoc els cognoms! És fàcil continuar picant altres paraules i comptant les síl·labes de cadascuna d'elles. Quan feu aquesta activitat per primera vegada, modelex el nom de cada alumne pronunciant-lo, "picant-lo" i fent que tots els nens el piquin junts. Després que cada nom hagi estat picat per tothom, pregunteu "Quantes síl·labes heu sentit?". Si un nom té moltes síl·labes, caldrà deixar que els infants comptin les síl·labes mentre les estan picant.</p>
	<p>Variacions</p> <ul style="list-style-type: none"> • Demaneu als nens que piquin i comptin les síl·labes del seu nom i cognom junts. • Després de determinar el nombre de síl·labes en un nom, demaneu als nens que posin dos dits horitzontals sota la seva barbeta perquè així puguin notar com la barbeta es mou per a cada síl·laba. Per ampliar aquest efecte, animeu els nens a allargar l'articulació de cada síl·laba. • A continuació, aquesta activitat pot donar lloc a una cançó rítmica com "La coqueta amb sucre": <ul style="list-style-type: none"> <i>Qui la ballarà la coqueta amb sucre</i> <i>Qui la ballarà què feliç serà</i> <i>Balli-la vostè, senyoreta MAR-TA</i> <i>Balli-la vostè que la balla bé</i> • Assenyaieu un nen que ha de respondre dient el seu nom. La classe repeteix el nom en veu alta. I es continua de la forma següent: <ul style="list-style-type: none"> – "Piqueu-la!" (Els nens repeteixen el nom, dient i picant cada síl·laba). – "Xiuxiuegeu-la!" (Els nens xiuxiuegen cada síl·laba mentre la piquen). – "En silenci!" (Els nens repeteixen el nom, dient les síl·labes només amb el moviment de la boca).

Jocs de consciència fonològica

Tipologia d'activitats: Consciència de síl·laba

Activitat: Traient una cosa de la capsa

	<p>Objectiu Reforçar l'habilitat dels nens per analitzar paraules en síl·labes demanant-los que piquin i comptin síl·labes en diferents paraules.</p>
	<p>Material Una capsa amb petits objectes, dibuixos de diferents objectes.</p>
	<p>Activitat Col·leccioneu diferents objectes en una capsa o cistella. Assegureu-vos d'incloure objectes que siguin diferents pel nombre de síl·labes en el seu nom. Animeu un alumne a tancar els ulls, que agafi un objecte de la capsa i que l'anomeni (per exemple, "això és un llapis"). Tots els nens poden repetir el nom de l'objecte seleccionat mentre piquen les síl·labes. Després pregunteu quantes síl·labes han sentit, procurant no deixar que algú doni la resposta massa de pressa sense pensar. De forma gradual, a mesura que els infants van entenent el joc, el podeu fer més difícil utilitzant objectes amb els noms més llargs. Sortosament, els infants tendeixen a trobar força divertides les paraules molt llargues.</p>
	<p>Variacions</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utilitzar altres moviments físics enlloc de picar de mans. • Per ampliar el vocabulari del joc, fer servir dibuixos d'objectes familiars. Per obtenir una doble utilitat de l'activitat, es poden fer servir dibuixos o fotos que tinguin relació amb el tema que s'estudia a la classe. Per exemple, si s'està estudiant la tardor, es poden incloure dibuixos de fulles, castanyes, panellots, elements de festes populars... • A mesura que els infants de la classe vagin desenvolupant major competència en aquesta activitat, demaneu a un infant que "piqui" el nom de l'objecte i digui el nombre de síl·labes i pregunteu als altres si és correcte o no. • Una vegada els infants es trobin còmodes amb aquesta activitat, deixeu que intentin determinar el nombre de síl·labes en les paraules sense picar de mans o sense dir en veu alta el nom de les paraules. Això és força difícil perquè es retira un suport kinestètic, obligant els nens a "sentir" les paraules en el seu cap.

Jocs de consciència fonològica
Tipologia d'activitats: Consciència de síl·laba
Activitat: El successor del rei o de la reina

	<p>Objectiu Fer evident el ritme de les paraules a partir de moviments repetitius.</p>
	<p>Material Una corona de joguina o de cartolina.</p>
	<p>Activitat Feu una corona per posar-la al “rei” o “reina” que designeu. Al començament del joc, feu que tots els nens es posin en cercle al voltant vostre. Actueu com un rei o una reina, donant una ordre (per exemple, un verb), de forma clara i deixant una pausa entre les síl·labes. A continuació, els nens han d'executar l'acció al ritme de les síl·labes (per exemple, “ca-mi-nar” fent que cada síl·laba coincideixi amb un pas). Cal dir les paraules de forma molt rítmica de manera que cadascuna tingui el seu temps contrastat amb les altres. Una vegada hagueu ensenyat a cadascú com es juga, feu que els nens intervinguin per torns portant la corona i donant ordres. A l'inici de l'activitat, recomanem utilitzar les paraules següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aplaudir (picar de mans) • Beure (imitar gest de beure a galet amb el polze) • Caminar (marcar el pas) • Cosir (imitar el gest d'agafar una agulla amb els dits i donar puntades) • Desenroscar/enroscar (fer moviments de rotació amb el canell de la mà) • Escriure (imitar l'acció d'agafar un llapis i escriure) • Estirar (estirar una corda) • Girar (donar voltes sobre un mateix) • Gronxar (balancejar el cos endavant i endarrere) • Inclinar-se (fer una reverència) • Llegir (amb les dues mans juntes imitant un llibre davant la cara i movent el cap a esquerra i dreta com si llegíssim) • Menjar (imitar el gest de posar-se menjar a la boca amb els dits junts) • Pintar (imitar l'acció d'agafar un pinzell o llapis i fer pinzellades) • Regar (imitar l'acció de regar amb regadora amb moviments circulars) • Retallar (imitar unes tisores amb els dits i fer l'acció de retallar) • Saltar • Saludar (moviments oscil·lants amb la mà com si saludéssim) • Sembrar (imitar els moviments de llençar la llavor) • Serrar (imitar el moviment de vaivé d'una serra) • Picar (amb martell) • Trepitjar (aixecar i abaixar alternativament els peus)
	<p>Nota L'interès d'aquest joc se centra en la consciència de síl·laba per part dels nens. No és important si el moviment suggerit pel nen guarda o no relació amb el significat de la paraula, sinó si ha captat l'estructura sil·làbica de la paraula.</p>
	<p>Variacions</p> <ul style="list-style-type: none"> • Introduir un verb (per exemple, trepitjar) i demanar als nens que piquin i comptin les síl·labes. Com que té tres síl·labes, a mesura que es diu tre-pit-jar, suggerim un moviment que tingui tres parts (p. ex.: aixecar i abaixar els peus alternativament trepitjant fort). • Després d'haver fet la demostració amb diverses paraules en aquest sentit, deixeu que els nens es vagin posant la corona per torns i pensin paraules i accions. El nen que faci de rei es posa enmig del cercle, diu el verb, el pica, determina el nombre de síl·labes i ensenya l'acció que ha pensat per acompanyar cada síl·laba.

Jocs de consciència fonològica

Tipologia d'activitats: Consciència de síl·laba

Activitat: Escoltar primer, mirar després

	<p>Objectiu Ensenyar als nens com confegir síl·labes en paraules conegudes.</p>
	<p>Material Dibuixos d'objectes coneguts pels nens.</p>
	<p>Activitat Aquest joc requereix una sèrie de dibuixos o fotografies, cadascun representant un objecte familiar. Escolliu dibuixos d'objectes els noms dels quals tinguin un nombre diferent de síl·labes. Ensenyeu la pila de dibuixos i expliqueu que direu el nom de cadascun d'ells però d'una manera molt estranya, síl·laba per síl·laba. Animeu els nens a escoltar atentament i d'endevinar el nom de cada dibuix. Quan anomeneu cada dibuix, parleu de forma monòtona i marcant clarament una pausa entre cada síl·laba (per exemple, te-lè-fo). Quan els nens endevinin cada nom, ensenyeu el dibuix de l'objecte i que tornin a repetir la paraula de les dues formes: normal i síl·laba per síl·laba.</p>
	<p>Nota Els vostres alumnes aviat dominaran aquest joc. En aquest cas, jugueu-hi només un parell de vegades abans de passar a altres activitats.</p>
	<p>Recursos a la xarxa • Fitxes de suport a la lectoescriptura (la roba)</p>

Jocs de consciència fonològica

Tipologia d'activitats: Consciència de síl·laba

Activitat: El follet parlant I: síl·labes

	<p>Objectiu Reforçar l'habilitat dels alumnes en confegir paraules a partir de síl·labes separades.</p>
	<p>Activitat Inviteu els nens a seure en cercle i expliqueu-los un conte:</p> <p><i>“Hi havia una vegada un follet petit, petit, a qui li agradava molt fer regals a les persones. L'únic inconvenient era que el follet sempre esperava que la gent conegués quin era el regal abans de donar-los-el. El problema era que el petit follet tenia una forma molt estranya de parlar. Si havia de dir-li a un nen que el regal era una bicicleta, deia “bi-ci-cle-ta”. I fins que el nen no endevinava de quin regal es tractava, no era feliç.”</i></p> <p>Ara, feu de follet anant per la classe i presentant un regal per a cada nen, pronunciant el nom del regal, síl·laba per síl·laba.</p> <p>Quan un nen endevina la paraula, fa ell de nen i ofereix un regal a un altre nen. El millor és limitar el joc només a quatre o a cinc nens per dia o esdevé una mica pesat. Exemples de “regals” que es poden pronunciar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ambulància • bicicleta • camió • construccions • disfressa • guitarra • helicòpter • hipopòtam • macarrons • patinet • pilota • plastilina • rinoceront • televisor • titella • trompeta • xilofon • xocolata
	<p>Nota Si els alumnes no estan familiaritzats amb la paraula “follet” substituïu-la amb algun altre personatge pròxim a ells.</p>